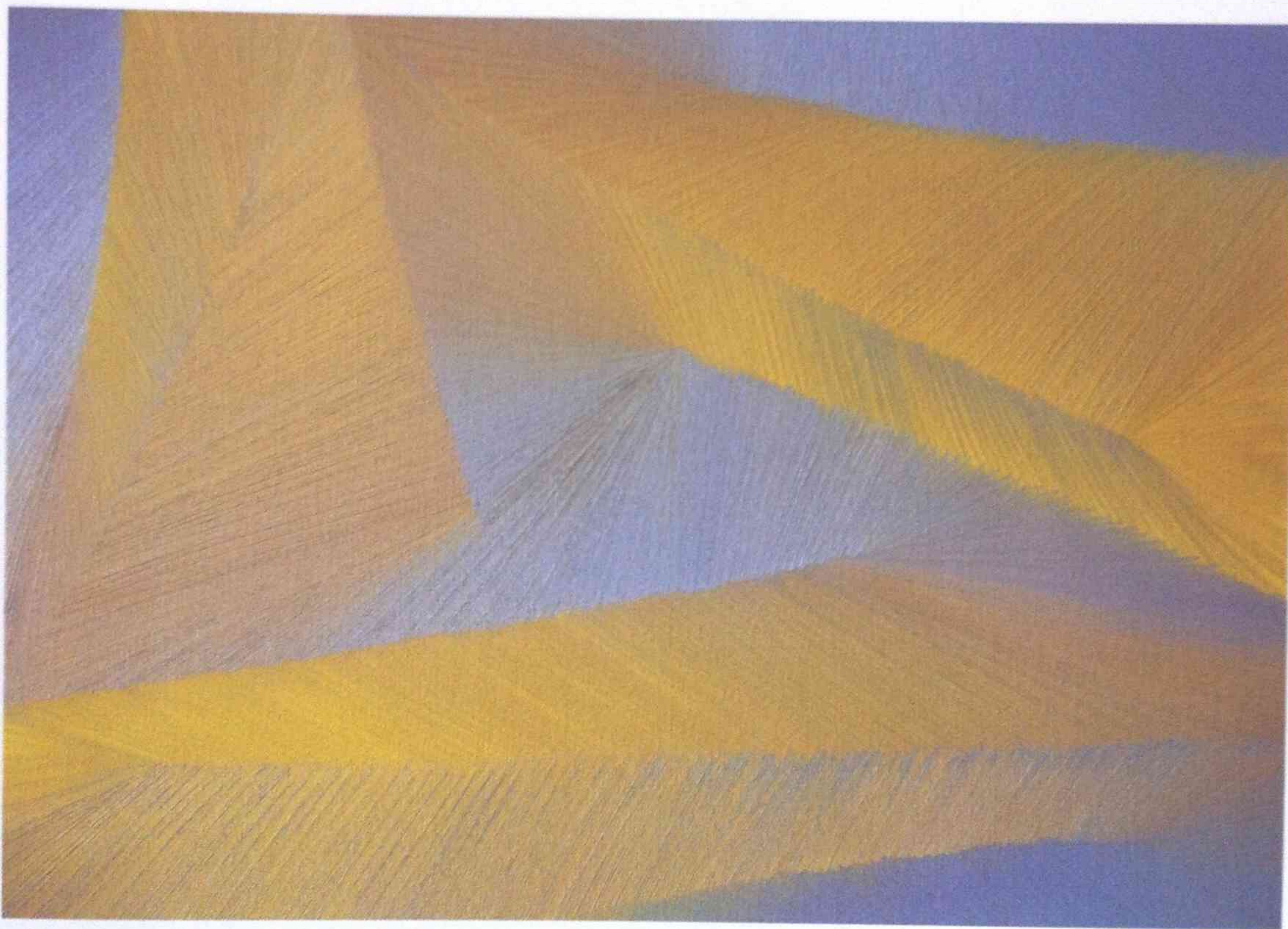

Balkon

2014_9

k o r t á r s m ű v é s z e t i f o l y ó í r a t • B u d a p e s t

ISSN 1216-8890 880 Ft

26

Kiss Ilona: Orpheusz Jakutföldön
A „nemlétező” nyolcvanas évek a
szovjet underground művészetben

32

Konkoly Ágnes: „Soha nem
lehet tudni, hogy mi történik”
Szalagarchitektúrák
Bernát András kiállítása

35

Cserba Júlia: Idő, játék
Daniel Buren: *Comme un jeu
d'enfant*
Sarkis: *Les pôles des aimants*

39

Palotai János: Vendégségben
Svájcban
Kiállítások Bernben, Bázelen
és Genfben

Főszerkesztő:
HAJDU ISTVÁN
ihajdu@cg.hu

Szerkesztők:
SZÁZADOS LÁSZLÓ
szazadoslaszlo@gmail.com
SZIPŐCS KRISZTINA
szkriszta@cg.hu

Grafikai terv:
ELN FERENC
www.elnferenc.net

Fotó:
ROSTA JÓZSEF
josef.rosta@gmail.com

Terjesztés: Árusításban terjeszti a Lapker Rt.
és alternatív terjesztők. Előfizetésben terjeszti
a Magyar Posta Rt. Üzleti és Logisztikai Központ (ÜLK).
Előfizethető Budapesten az ÜLK kerületi ügyfél-
szolgálati irodájánál, a hírlapkézbesítőknél, a Hírlap-
előfizetési Irodában (HELIR): Budapest VIII., Orczy tér 1.
Levélcím: HELIR 1900 Budapest

Előfizetési díj: egy évre: 7.080 Ft
fél évre: 3.540 Ft • negyed évre: 1.770 Ft
Árusítási ár: szimpla szám: 880 Ft • dupla szám: 1.080 Ft

ARCTIC PAPER

Készült a Mester Nyomdában
Arctic Volume White papírra.
Borító: Arctic Volume White 300 gr
Belli: Arctic Volume White 150 gr

t á m o g a t ó k

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap

Konkoly Ágnes

„Soha nem lehet tudni, hogy mi történik”

Szalagarchitektúrák

Bernát András kiállítása

A 38 Hajó, Budapest

2014. szeptember 16 – szeptember 28.

A címben idézett mondatot TOLVALY ERNŐ írta BERNÁT ANDRÁSRÓL 1996-ban.¹ Bernát pályája elején, az 1980-as években, a figurativitás és a nonfigurativitás határán járó képeket festett, perspektívákat, rejtett zugokat, melyekben a tárgyi világ reminiscenciái megfoghatatlan hangulatokban szublimáltak. „Volt Tihanyban egy művésztelep, ahol Lakner vezetett egy kurzust, és emlékszem, hogy ott valakinek azt

mondta: a realizmus, a figurativitás és az absztrakció nem jön össze. Ez nem járható út, ő már kipróbálta, és ez nem megy. Ez szöveget ütött a fejemben. Úgy gondoltam, ha ez egy járhatatlan út, akkor nekem érdemes lenne rajta elindulnom.”² Erről az útról máig sem tért le és – miközben az anyagszerű realizmus bravúros illuzionizmusa és az absztrakció koegzisztenciája gyökeres belső és külső átalakuláson ment keresztül művésztében –, Tolvaly megállapítása is éppolyan igaz a mostani kiállításon bemutatott új, idén és a tavaly készült, festményekre is, mint a korai művekre: *még mindig* nem lehet tudni, hogy mi történik Bernát vásznain, vagyis inkább bennük, a festői-ség, a realizmus, az illúzió és az absztrakció metszéspontjának rejtélyes univerzumában.

E három: a festői realizmus, az absztrakció és az illuzionizmus – Bernát egész munkásságán végigvonuló – hármassága jellemzi a kiállításon bemutatott szalagarchitektúrákat is. A kilencvenes évek végétől uralkodó hullám-motívum, az anyagot megdöbbenő illuzionizmussal imitáló, lüktető, hullámozó, ragyogó, irizáló, örvénylő festményeket 2010 körül a szalag- és kristály motívum váltotta fel.³ Az „objektumok” letisztulnak, kikristályosodnak, a képek struktúrája is megváltozik – míg a hullámozó kompozícióknál a harmonikusan hömpölygő hullámok mozgása –, a szalag-képeknél az összekapcsolódó és széttartó motívumok összefüggései szervezik

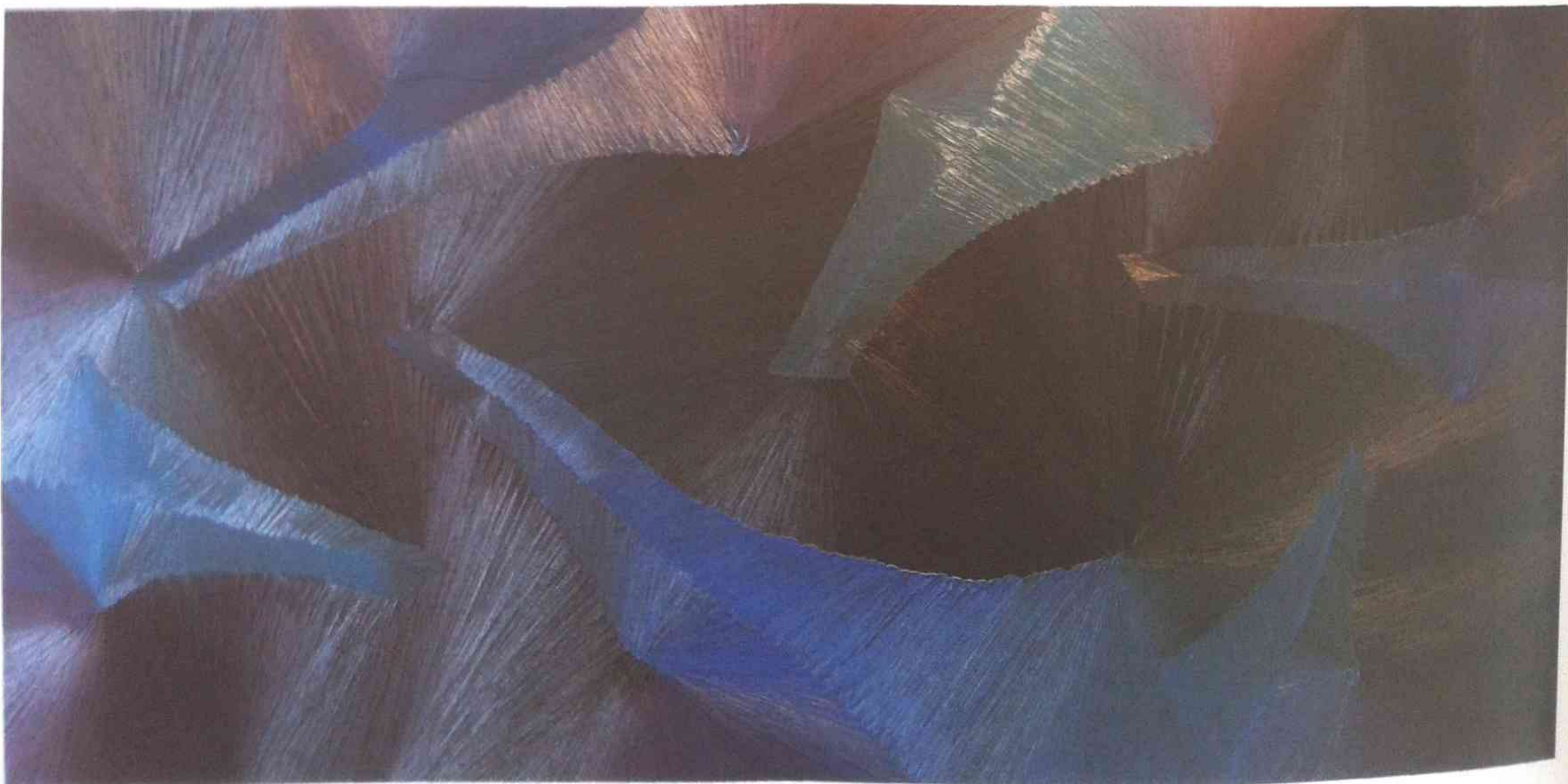
2 A kaktusz virága. Bernát Andrást kérdezzéti Pólos Miklós. In: Balkon 1995/6

3 Bernát András, 2011. <http://galerianeon.blogspot.hu/2011/09/ter-tanulmanyok-bernat-andras.html>

1 Tolvaly Ernő. *Fények a szűkülő ablakban. Bernát András festményeiről*. In: Nappali ház 1996/1

BERNÁT ANDRÁS

Tér tanulmány No.192., 2013, olaj, vászon, 100×200 cm © HUNGART

az architektúrát. A szalagok egyszerre tűnnek stabilnak, robusztusnak, szerves egységet alkotnak környezetükkel, ugyanakkor mégis könnyedek, megőrzik függetlenségüket a kompozíción belül: különböző irányokba tartó mozgásukkal önálló erőtereket hoznak létre, melyek úgy tűnnek, a vásznon kívül folytatódnak. Minden kompozíció egy külön dinamizmus-hálózat. Nemcsak az erőterek össze- és széttartó, a kép szélein túlmutató mozgása, hanem a képsíkból kiemelkedő magassága és süppedő mélysége is – a néző által elfoglalt pozíciótól függően – folyamatosan változik, nemcsak felületileg, de esszenciálisan is átalakul: ugyanaz a motívum egyszer statikusnak, máskor dinamikusnak tűnik, kiemelkedik a síkból, vagy a mélység érzetét kelti. A formák, a gesztusok direktek: mozgásukat mégsem lehet követni. Ha egy motívumot egy adott szögből nézünk, a fésűszerűen barázdált formák kiemelkednek, elkülönülnek, de ha leheletfinoman elmozdulunk, beleolvadnak a síkba, és eggyé válnak környezetükkel (*Tér tanulmány No. 196.*)

A hullámoknál a lágy harmonikus mozgás fogta össze a kompozíciót, melyben a forma feloldódott, eggyé vált a mozgással. A szalagok kontúrjai határozottak, és sokszor olyan erőteljesen kiválnak a síkból, hogy szinte reliefnek hatnak. A hullámzó képek esetében, az örvény, maga az objektum hozta létre a teret, a szalagoknál, – miközben a szalag architekturális, szerkezeti elemként kapcsolódik a többi szalaghoz és a térhez –, a tér és a tárgy elválk egymástól, önálló entitássá absztrahálódik. Minden kapcsolódik mindenhez: a szalagok egymáshoz, a szalagok a térhez, és semmi sem kapcsolódik semmihez; a formák megőrzik önállóságukat, de mégis egy szerves egység kiszakíthatatlan részei, önálló erőterei egymásba fonódnak, de összefonódásuk pillanatában ki is siklanak a tekintet elől és egy – a vásznon kívüli – térre: a térre, a térre, a térre. A hullámzó képek esetében, az örvény, maga az objektum hozta létre a teret, a szalagoknál, – miközben a szalag architekturális, szerkezeti elemként kapcsolódik a többi szalaghoz és a térhez –, a tér és a tárgy elválk egymástól, önálló entitássá absztrahálódik. Minden kapcsolódik mindenhez: a szalagok egymáshoz, a szalagok a térhez, és semmi sem kapcsolódik semmihez; a formák megőrzik önállóságukat, de mégis egy szerves egység kiszakíthatatlan részei, önálló erőterei egymásba fonódnak, de összefonódásuk pillanatában ki is siklanak a tekintet elől és egy – a vásznon kívüli – térre: a térre, a térre, a térre.

A harmónia és a disszonancia együtthatása képalakító eszközzé válik: míg a hullámzó képeknél a csavarodó alakzat organikus egységet alkot a térrel, sőt ő maga alakítja, mozgatja a teret, addig a szalagarchitektúráknál a motívumok összekapcsolódnak, majd – hirtelen nyomon követhetetlenül –, makacs individualizmussal válnak ki a háttérből. Mindebből annak kéne következnie, hogy a szalagarchitektúrák a hullám-képekhez viszonyítva disszonánsak, de mégsem: a kompozíciók nyugtalanítóbbak, mert a formák megtörik a kép egységét, de a disszonancia dialógusba fordul, a formák közti kapcsolat hiátusa is térszervező, összefüggést teremtő erővé válik. Összekapcsolódásaik és szétválásaik az absztrakt, szinte konstruktív struktúrát és a festőiséget komponálják, megdöbbentő módon, organikus egységbe (*Tér tanulmány No.254., Tér tanulmány No.255.*)

BERNÁT ANDRÁS
Tér tanulmány No.191., 2013, olaj, vászon, 140x140 cm
© HUNGÁRIA

BERNÁT ANDRÁS
Tér tanulmány No.196., 2013, olaj, vászon, 90x120 cm
© HUNGÁRIA

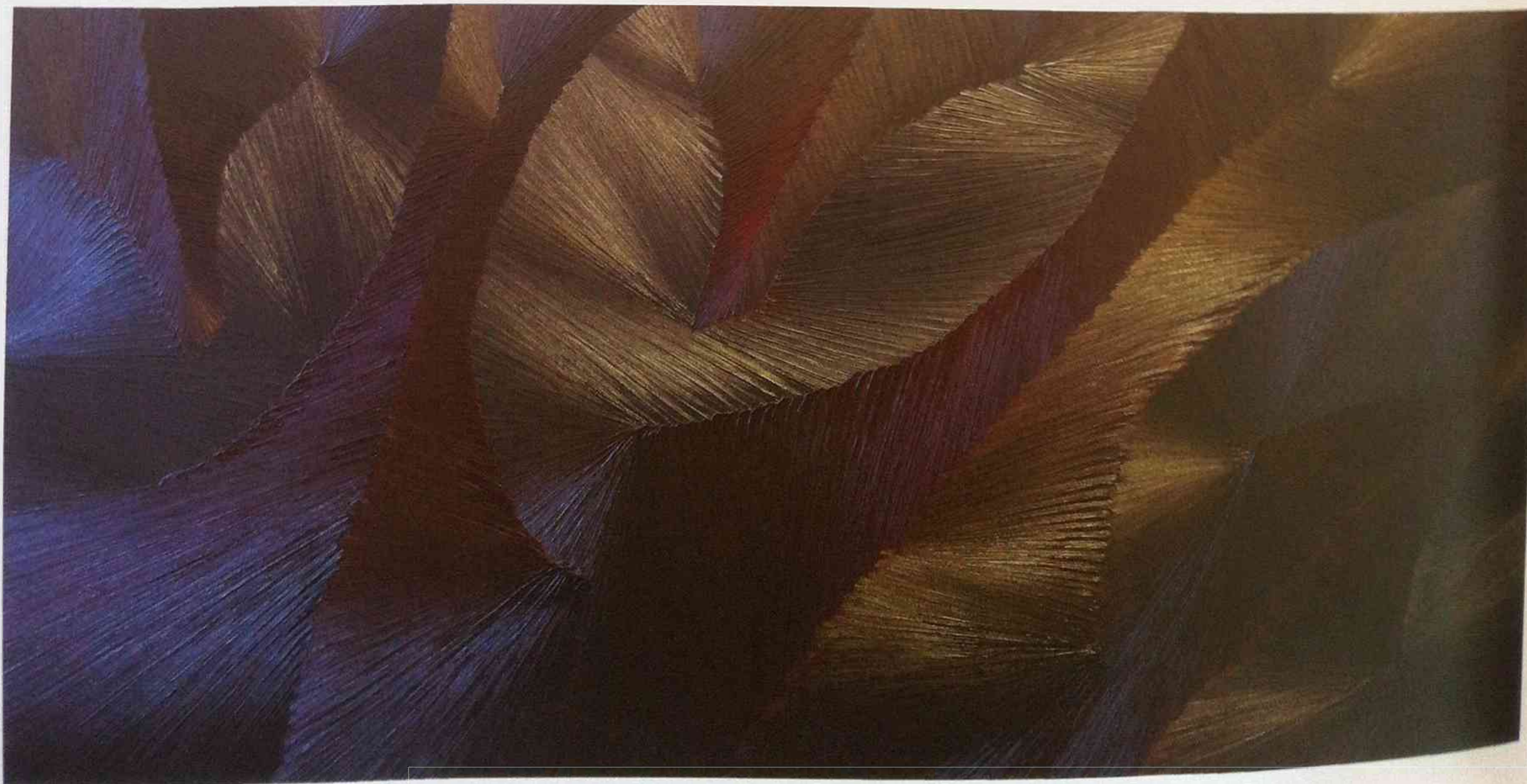
BERNÁT ANDRÁS
Tér tanulmány No.211., 2013, olaj, vászon, 90x120 cm © HUNGART

A szalagarchitektúrákban nemcsak a formák, de a képek struktúrája is „kikristályosodott”. Bernát, – ha elvont értelemben is –, de mindig is tájképfestő volt: „Belső tájképek, de mindenképpen tájképek. Egy tájkép soha nem abból áll, hogy lemásolom a fűvet meg a fákat. (...) Az az ellentmondás vagy kettősség jellemző rám, hogy igyekszem mindig megkeresni azt a határt, ahol a kép még ábrázolhat is valamit, ugyanakkor már absztrakció.” – nyilatkozta 1996-ban.⁴ Bizonyos értelemben a hullám-kompozíciók is „absztrakt tájképek” voltak.⁵ A szalagarchitektúrák esetében maga a „táj” szerkezete, a formák közti viszonyrendszer és az őket összefogó struktúra absztrahálódik.

4 I.sz., Balkon, 1996.

5 Kozák Csaba: Az absztrakt tájain, Bernát András és Bullás József kiállítása, Új művészet 2010/3.

BERNÁT ANDRÁS
Tér tanulmány No.212., 2013, olaj, vászon, 100x200 cm © HUNGART

Az anyag és a forma közötti viszonyt a képekben a korábbi évekhez képest, finom színátmenetek helyett gyakran az éles kontrasztok kristályosítják ki a formát, mely nem az anyag és a szín eltávolítását, hanem éppen koherenciájukat emeli ki sőt, a forma éppen a színből és a kontrasztokból épül fel. Bernát már korai képein használt ezüst- és alumíniumport, illetve szintetikus lakkot, mely képeinek immanens ragyogását kölcsönözte. Ez is paradox hatást kelt: a fémszerű csillogás egyszerre vonzza a tekintetet, mégis idegenszerű: a felület egyszerre tűnik hűvösnek és melegnek, a fémszerű keménység és a puhatapintható anyagszerűség ritmikus mozgásában. (Tér tanulmány No.191).

Bernát úgy építi fel szalagokból, gesztusokból a festék anyagából a teret, ahogy Andrea Pozzo perspektívával a (látszat)architektúrát, bizonyítva: a három dimenzió megelevenedhet a síkban. Egyszerre absztrahálja az objektumot a teret, az anyagot, a struktúrát, és egyszerre helyezi vissza egymással való összefüggésébe az architekturális kontextusába; a két dimenzióból magától értetődő természetességgel jelen meg a tér illúziója (Tér tanulmány No.211).

A formák, a gesztusok, a kontrasztok, a mozgások egymásba alakulásának pillanatai egyetlenséggel a szemet és a szellemet mozgató érzéki-absztraktt folyamommá alakulnak. „A szépség az érzéki embert elvezeti a formához és a gondolkodáshoz; a szépség a szellemi embert visszatereli az anyaghoz, s újra átadja őt az érzéki világnak.

6 Schiller, Friedrich: Levelek az ember esztétikai neveléséről. In: Művészet és történelemfilozófiai írások. Budapest, Atlantisz, 2012. o.